DOI: https://doi.org/10.31617/3.2026(144)12
УДК 341.226/.228

НЕВАРА Лілія
https://orcid.org/0000-0003-1775-8806
к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
l.nevara@knute.edu.ua

NEVARA Liliia
https://orcid.org/0000-0003-1775-8806
PhD (Law), Associate Professor, Associate Professor at the Department of International, Civil and Commercial Law State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
l.nevara@knute.edu.ua

ГОНЧАРОВА Юлія
https://orcid.org/0000-0003-4679-3715
к. ю. н., декан факультету міжнародної торгівлі та права Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
y.goncharova@knute.edu.ua

HONCHAROVA Yuliia
https://orcid.org/0000-0003-4679-3715
PhD (Law), Dean of Faculty of International Trade and Law State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
y.goncharova@knute.edu.ua

МЕЛЬНИЧЕНКО Наталія
https://orcid.org/0000-0002-8482-9339
к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
melnychenko.n@knute.edu.ua

MELNYCHENKO Nataliia
https://orcid.org/0000-0002-8482-9339
PhD (Law), Assistant Professor, Assistant Professor at the Department of International, Civil and Commercial Law State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
melnychenko.n@knute.edu.ua

ОБОВ'ЯЗОК ПЕРЕВІРКИ ЦІЛІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ АВТОНОМНОЇ ЗБРОЇ

Присвячено визначенню умов виконання обов'язку перевірки цілі, передбаченого ст. 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій, при застосуванні летальних автономних систем озброєння (ЛАСО). Проблема полягає в тому, що при використанні ЛАСО рішення людини про застосування системи може передувати визначенню конкретного об'єкта нападу, тоді як його виявлення, ідентифікація та індивідуалізація здійснюються системою автономно. Метою дослідження є встановлення критеріїв, за яких покладання на автономне визначення цілі може відповідати обов'язку зробити все практично можливе, щоб пересвідчитися у правомірності об'єкта нападу. На основі доктринального аналізу ст. 57(2)(a)(i), Коментаря МКЧХ, військових настанов держав та сучасної доктрини визначено нормативні складові обов'язку перевірки та застосовано

THE DUTY TO VERIFY THE TARGET WHEN USING AUTONOMOUS WEAPONS

The article examines the conditions for compliance with the duty to verify targets under Article 57(2)(a)(i) of Additional Protocol I to the Geneva Conventions when lethal autonomous weapon systems (LAWS) are employed. The central problem arises where the human decision to employ a weapon system precedes the determination of the specific object of attack, while its detection, identification, and individuation are subsequently performed autonomously by the system. The article aims to establish the criteria under which reliance on autonomous target identification may satisfy the obligation to do everything feasible to verify that an object is a lawful target. Drawing on a doctrinal analysis of Article 57(2)(a)(i), the ICRC Commentary, State military manuals, and contemporary scholarship, the article identifies the normative components of the duty of target verification and applies them to

їх до автономного визначення цілей. Обґрунтовано, що автономність не змінює стандарту ст. 57(2)(a)(i), але змінює спосіб його виконання. Розробник ЛАСО не стає через це адресатом обов'язку перевірки, однак інформація про тестування, валідацію, точність, помилки та межі функціонування системи набуває юридичного значення для особи, відповідальної за напад. Запропоновано правовий тест, відповідно до якого виконання обов'язку перевірки залежить від обґрунтованості покладання на автономне визначення цілі з урахуванням валідованої надійності системи, умов її застосування, якості інформаційної основи, відомих обмежень і характеру залишкової невизначеності.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право, летальні автономні системи озброєння, штучний інтелект, обов'язок перевірки цілі, принцип розрізнення.

autonomous target selection. It argues that autonomy does not alter the standard imposed by Article 57(2)(a)(i), but changes the manner in which that standard is implemented. Although developers of LAWS do not thereby become direct addressees of the duty to verify, information generated through testing and validation concerning system accuracy, errors, and operational limitations becomes legally relevant to those responsible for an attack. The article proposes a legal test under which compliance depends on whether reliance on autonomous target identification is justified in light of the system's validated reliability, conditions of use, quality of its informational basis, known limitations, and residual uncertainty.

Keywords: international humanitarian law, lethal autonomous weapon systems, artificial intelligence, duty to verify targets, principle of distinction.

Вступ

Міжнародне гуманітарне право дозволяє напад, спрямований на військові об'єкти. Принцип розрізнення (ст. 48 і 52 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій) вимагає відокремлювати такі об'єкти від цивільних осіб і цивільних об'єктів. Щоб ця вимога діяла на практиці, право покладає на сторону конфлікту активний обов'язок: перед нападом упевнитися, що ціль є військовим об'єктом. Запобіжні заходи за ст. 57 переводять принцип розрізнення у площину конкретного рішення про напад.

Серед цих заходів центральне місце посідає обов'язок перевірки. Ст. 57(2)(a)(1) вимагає, щоб особи, які планують напад або приймають рішення про його здійснення, зробили все практично можливе для впевненості в тому, що об'єкти нападу є військовими об'єктами. Ця норма має звичаєвий характер: правило 16 Дослідження МКЧХ щодо звичаєвого МГП відтворює той самий обов'язок і поширює його на міжнародні та неміжнародні збройні конфлікти. Стандарт залишається відносним: від командира вимагається розумна впевненість з огляду на наявну інформацію, оцінювана на момент прийняття рішення. Зміст цієї "розумної впевненості" визначає межу правомірності нападу.

Застосування систем штучного інтелекту для виявлення та ідентифікації цілей змінює умови, в яких діє обов'язок перевірки. Такі системи здійснюють імовірнісну ідентифікацію (*Woodcock*, 2026) та діють у стиснутих часових рамках, які звужують простір для людського судження. Виникає питання: за яких умов результат роботи такої системи дозволяє вважати обов'язок перевірки виконаним.

Обов'язок перевірки цілі є предметом доктринальної дискусії, однак його зміст залишається значною мірою контекстуальним. Одне з базових досліджень запобіжних заходів при нападі належить *Quéguiner* (2006), який розглядає ст. 57 як механізм практичної реалізації принципів розрізнення та пропорційності. Вимога перевірки не означає необхідності

досягнення абсолютної впевненості щодо статусу цілі: правомірність рішення оцінюється з огляду на обставини та інформацію, доступні особі, яка планувала напад або приймала рішення про нього. Відповідно, помилкова ідентифікація цілі сама по собі ще не свідчить про порушення ст. 57, якщо рішення було результатом належного процесу перевірки.

Центральною проблемою тлумачення ст. 57(2)(a)(1) є зміст вимоги зробити "все практично можливе". У доктрині та практиці держав "*можливе*" переважно розуміється як те, що є практично здійсненним або практично можливим за обставин, які існують у відповідний момент, з урахуванням гуманітарних і воєнних міркувань. Отже, обов'язок перевірки не є абсолютним: право не вимагає застосування кожного теоретично можливого способу отримання додаткової інформації. Водночас сама наявність воєнних витрат, затримки чи інших оперативних незручностей не звільняє від перевірки; необхідно визначити, які додаткові заходи були практично можливими за конкретних обставин. Саме співвідношення гуманітарної користі додаткової перевірки та її воєнних витрат *Wolf* (2025)розглядає як один із ключових елементів визначення її здійсненності.

Окремий напрям досліджень пов'язує виконання ст. 57 із належною організацією збору й аналізу розвідувальної інформації. *Voss* (2025) звертає увагу на те, що вимога "зробити все практично можливе для перевірки" передбачає існування ефективної системи отримання та оцінювання інформації про потенційні цілі, однак міжнародне право не визначає достатньо чітко, якою саме має бути така система. Водночас значення мають актуальність, специфічність, достовірність та спосіб аналітичної оцінки розвідувальної інформації.

Це дозволяє відокремити два питання, які нерідко поєднуються в дискусії щодо ст. 57(2)(a)(1). Перше стосується обсягу необхідних дій: які заходи перевірки були практично можливими. Друге – достатності отриманого знання: наскільки переконливо наявна інформація повинна підтверджувати статус конкретної цілі. Виконання всіх практично можливих заходів ще не обов'язково відповідає на питання, чи створила отримана в результаті інформація достатню підставу для рішення про напад. Саме ця відмінність має особливе значення для систем, які формують імовірнісні висновки щодо характеру потенційної цілі.

Ще один аспект стосується самого об'єкта перевірки. Новітня доктрина пропонує розглядати перевірку як послідовність взаємопов'язаних дій. *Sari* (2026) виокремлює отримання інформації про потенційну ціль, оцінювання її надійності, юридичну кваліфікацію відповідної особи чи об'єкта та, нарешті, індивідуалізацію – встановлення того, що конкретний об'єкт, проти якого буде спрямована сила, є саме тим об'єктом, якому була надана відповідна правова характеристика.

Розмежування обсягу дій і достатності знання стає ще більш проблематичним, коли перевірку виконує не людина, а система

штучного інтелекту, і особливо коли ця система діє автономно на завершальному етапі ураження. Класичне тлумачення ст. 57(2)(a)(1) припускає, що особа, яка приймає рішення, зберігає здатність оцінити наявну інформацію в момент нападу. Летальна автономна зброя цю передумову послаблює: після активації система самостійно здійснює індивідуалізацію цілі та ураження, а можливість людини перевірити чи скасувати рішення в момент удару може бути втрачена (наприклад через автономний режим роботи, часові рамки або втрату зв'язку). Індивідуалізація, яку *Sari* (2026) виокремлює як завершальну ланку перевірки, у такому разі спирається виключно на імовірнісний висновок системи, непідконтрольний людині в момент його реалізації.

Звідси випливає дослідницьке питання цієї статті: за яких умов застосування летальної автономної зброї дозволяє вважати обов'язок перевірки за ст. 57(2)(a)(1) виконаним.

Методологічно дослідження ґрунтується насамперед на доктринальному аналізі ст. 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I. На основі тексту Протоколу, його офіційного Коментаря МКЧХ, звичаєвого міжнародного гуманітарного права, військових настанов держав та доктрини визначаються нормативні складові обов'язку перевірки цілі. Функціональний аналіз застосовується для встановлення того, як виконання окремих елементів перевірки змінюється у разі їх делегування автономній системі. На цій основі методом правового моделювання формулюється тест, що дозволяє оцінити, чи є використання такої системи сумісним із вимогами ст. 57(2)(a)(i).

Структура цієї статті ґрунтується на послідовному переході від визначення нормативного стандарту до його застосування в контексті летальної автономної зброї. Спершу з'ясовується зміст обов'язку перевірки за ст. 57(2)(a)(1) Додаткового протоколу I: які дії він охоплює, які вимоги ставить до надійності інформації та за яких умов ціль вважається належно перевіреною. Далі ці вимоги застосовуються до ситуацій, у яких функції виявлення, ідентифікації та індивідуалізації цілі виконує автономна система, щоб визначити юридично значущі характеристики такої системи й умови її застосування. На завершальному етапі результати аналізу узагальнюються у правовий тест, який дозволяє оцінити, за яких умов застосування летальної автономної зброї відповідає обов'язку перевірки.

1. Зміст обов'язку перевірки цілі за ст. 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I

1.1. Адресати обов'язку перевірки цілі

Ст. 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I визначає адресатів обов'язку перевірки функціонально: його мають виконувати "ті, хто планує напад або приймає рішення про його здійснення". Отже, норма не пов'язує

цей обов’язок із певним військовим званням чи рівнем командування, а виходить із фактичної ролі особи в підготовці та прийнятті рішення про конкретний напад. Під час розроблення Додаткового протоколу I висловлювалися побоювання, що така конструкція може покласти надмірний тягар на офіцерів нижчого рівня. Однак більшість делегацій виходила з необхідності охопити різні бойові ситуації, включно з випадками, коли саме командири нижчої ланки приймають рішення, здатні безпосередньо впливати на цивільне населення та цивільні об’єкти (*Sandoz et al.*, 1987, *para.* 2197).

Отже, визначальним є не формальний рівень командування, а функція, яку конкретна особа виконує щодо нападу. Обов’язок може виникати на різних рівнях залежно від того, де фактично здійснюється планування та ким приймається рішення про напад. Водночас зміст того, що є "практично можливим" для конкретного адресата, залежить від його функцій, доступної йому інформації та обставин, у яких приймається рішення. Тому встановлення адресата обов’язку є необхідною передумовою подальшої оцінки того, яких саме дій з перевірки можна було від нього вимагати.

Застосування летальних автономних систем озброєння ускладнює цю традиційну конструкцію. У разі застосування автономної системи рішення людини про її активацію може передувати визначенню конкретного об’єкта нападу. Людина встановлює завдання та параметри застосування системи, тоді як після її активації система може самостійно виявити, класифікувати та індивідуалізувати конкретний об’єкт, щодо якого буде застосована сила. Саме така часова та функціональна відокремленість людського рішення про застосування системи від подальшого вибору конкретної цілі становить одну з основних проблем застосування обов’язку перевірки до автономних систем (*Sari*, 2026).

Безпосереднім адресатом ст. 57(2)(a)(i) за таких обставин залишається особа, яка планує напад або приймає рішення про його здійснення, зокрема військовий, який визначає завдання та параметри застосування автономної системи. Натомість сам факт участі розробника, виробника чи іншого технічного фахівця у створенні, навчанні або тестуванні системи не дає підстав відносити його до адресатів цієї норми. Такі дії передують конкретному нападу і самі по собі не становлять ані його планування, ані прийняття рішення про його здійснення.

Складнішим є випадок, коли технічний фахівець бере участь уже не в загальному розробленні системи, а в її підготовці до конкретної операції: наприклад, визначає або змінює параметри, відповідно до яких система здійснюватиме пошук, класифікацію чи вибір цілей. Чи може така діяльність за певних обставин становити "планування нападу" у значенні ст. 57(2)(a), безпосередньо з тексту Додаткового протоколу I не випливає. Відсутня й усталена доктринальна позиція, яка дозволяла б автоматично поширити статус адресата ст. 57 на розробників або

технічних фахівців. Тому визначальним тут має бути не професійний статус особи, а характер її участі в конкретній операції; питання про те, чи досягає така участь рівня "планування нападу", потребує окремої оцінки.

Водночас для предмета цього дослідження важливішим є інший наслідок такого розподілу функцій. Навіть якщо розробник не є адресатом ст. 57(2)(a)(i), особа, яка приймає рішення про застосування автономної системи, може залежати від інформації, отриманої під час її розроблення, тестування та валідації. Дані про точність і надійність системи, характеристики її сенсорів, відомі помилки та межі умов, у яких її функціонування було перевірено, можуть визначати, чи мав адресат ст. 57 достатні підстави покладатися на здатність системи правильно визначити конкретний об'єкт нападу. Отже, автономність не переносить обов'язок перевірки на розробника, але змінює інформаційні передумови, за яких цей обов'язок має виконувати його адресат.

1.2. Стандарт "все практично можливе"

Стаття 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I не встановлює абсолютного обов'язку безпомилково визначити статус об'єкта нападу. Вона вимагає від осіб, які планують напад або приймають рішення про його здійснення, зробити "все практично можливе" для того, щоб пересвідчитися у правомірності обраної цілі. Тобто предметом правової оцінки є насамперед дії, які були здійснені для її перевірки, з урахуванням обставин, що існували на момент прийняття рішення.

Поняття "*можливе*" традиційно розуміється в міжнародному гуманітарному праві як те, що є практично можливим з урахуванням усіх обставин, які існують у відповідний момент, включно з гуманітарними та воєнними міркуваннями. Коментар МКЧХ також виходить із практичного характеру цього стандарту: від адресата не вимагається вчинення об'єктивно неможливих дій, однак посилання на воєнну необхідність або успіх операції не може саме по собі звільняти від здійснення доступних заходів перевірки (*Sandoz et al.*, 1987, *para.* 2198). Отже, "все практично можливе" є контекстуальним, але не дискреційним стандартом: обсяг необхідних заходів змінюється залежно від обставин, проте сама вимога здійснити доступну перевірку залишається обов'язковою.

Зміст цього стандарту конкретизується у військових настановах держав. Зокрема, оновлений норвезький *Manual i krigens folkerett* вимагає вжити всіх практично можливих заходів для встановлення того, що потенційна ціль є правомірною, до прийняття рішення про напад. При оцінці виконання цього обов'язку враховуються інформація, яка була або мала бути доступною на відповідний момент, тактичні та оперативні обставини, наявні засоби, захист власних сил і час для прийняття рішення. При цьому оперативні плани, накази і директиви можуть встановлювати вимоги щодо кількості та виду джерел інформації або сенсорів,

які повинні використовуватися для ідентифікації цілі (*Forsvaret*, 2025, *paras.* 2.7–2.8). Аналогічно, американський *Department of Defense Law of War Manual* відносить до можливих заходів перевірки оцінювання точності та надійності інформації, на якій ґрунтується висновок про те, що потенційна ціль є воєнним об'єктом, отримання додаткової розвідувальної інформації та повторну перевірку раніше визначених цілей (*U.S. Department of Defense*, 2023, § 5.5.3).

Отже, ст. 57(2)(a)(i) вимагає не використання наперед визначеного способу перевірки, а здійснення тих заходів, які є реально доступними та здатними підвищити надійність визначення цілі за конкретних обставин. Наявність додаткового джерела інформації, іншого сенсора або можливості зіставити дані з незалежною розвідувальною інформацією може тому змінювати обсяг того, що становить "все практично можливе". Водночас стандарт має оцінюватися *ex ante*: подальше встановлення того, що атакований об'єкт не був воєнним об'єктом, саме по собі ще не доводить порушення ст. 57(2)(a)(i), якщо рішення було прийняте після здійснення всіх практично можливих за відповідних обставин заходів перевірки.

У випадку летальних автономних систем озброєння ця логіка набуває додаткового значення. Якщо після активації системи виявлення та індивідуалізація конкретної цілі здійснюються автономно, адресат ст. 57 не завжди може особисто перевірити той конкретний об'єкт, який система згодом обере для ураження. Проте автономність системи не знижує стандарту "все практично можливе". Вона змінює характер заходів, доступних людині до її застосування. Перевірка в такому разі повинна охоплювати не лише інформацію про передбачуване операційне середовище та допустимі категорії цілей, але й ті характеристики системи, від яких залежить надійність її подальшої автономної ідентифікації (*Quéguiner*, 2006, *pp.* 797–800).

Зокрема, юридично релевантними можуть бути результати тестування і валідації системи для відповідної функції та операційного середовища, точність її класифікації, частота хибнопозитивних результатів, характеристики і надійність сенсорів, відомі типи помилок та встановлені межі функціонування. Значення цих показників випливає не з існування спеціального стандарту ст. 57 для автономної зброї, а із загальної вимоги використати практично доступну інформацію, необхідну для перевірки правомірності цілі (*Dill*, 2019). Якщо така інформація існує і може бути отримана особою, яка приймає рішення про застосування системи, її ігнорування потребуватиме оцінки з погляду вимоги зробити "все практично можливе".

Водночас знання характеристик системи саме по собі ще не означає, що конкретна ціль була належно перевірена. Стандарт "все практично можливе" визначає обсяг необхідних дій з перевірки, але не дає самостійної відповіді на питання, якої якості та ступеня надійності має досягти отримана в результаті цих дій інформація, щоб особа могла

пересвідчитися, що конкретний об’єкт є воєнним об’єктом. Це потребує окремого аналізу змісту самої вимоги "пересвідчитися".

1.3. Зміст перевірки: вимога "пересвідчитися"

Якщо формула "все практично можливе" визначає обсяг зусиль, яких вимагає ст. 57(2)(a)(i), то поняття "пересвідчитися" характеризує безпосередній зміст перевірки. Норма вимагає пересвідчитися, що об’єкти нападу не є цивільними особами чи цивільними об’єктами та не підлягають спеціальному захисту, а є воєнними об’єктами у значенні ст. 52(2) Додаткового протоколу I. Отже, перевірка має забезпечити достатню фактичну основу для її правової кваліфікації як об’єкта, проти якого напад допускається міжнародним гуманітарним правом.

Коментар МКЧХ підкреслює інформаційну складову цього обов’язку. Особи, які планують напад або приймають рішення про його здійснення, можуть покладатися на інформацію, отриману від інших осіб та служб, і не зобов’язані особисто встановлювати всі факти щодо потенційної цілі. Однак таке покладання не усуває обов’язку перевірки. За наявності сумнівів необхідно, наскільки це практично можливо, отримати додаткову інформацію або провести додаткову розвідку, а наявна інформація повинна піддаватися серйозній оцінці з погляду її точності (*Sandoz et al.*, 1987, *para.* 2195). Відповідно, *перевірка* передбачає критичну оцінку якості та надійності наявної інформації.

Цю структуру більш чітко розкриває сучасна доктрина. *Sari* (2026) пропонує розглядати перевірку як послідовність взаємопов’язаних операцій: збирання інформації про потенційну ціль; оцінювання її надійності; юридичну кваліфікацію відповідної особи або об’єкта; індивідуалізацію конкретної цілі, проти якої має бути спрямований напад. Подібний підхід простежується у *Wolf* (2025), який розрізняє юридичну кваліфікацію, класифікацію та ідентифікацію/локалізацію цілі і наголошує, що вимоги запобіжних заходів мають значення на кожному з цих етапів.

Таке розмежування дозволяє точніше визначити предмет обов’язку за ст. 57(2)(a)(i). По-перше, необхідна інформаційна основа: дані, які дають змогу встановити характеристики потенційної цілі. По-друге, потрібна оцінка надійності цих даних, оскільки сама наявність інформації не означає, що вона є достатньо достовірною для прийняття рішення про напад. По-третє, встановлені факти повинні бути співвіднесені з нормами міжнародного гуманітарного права насамперед із критеріями воєнного об’єкта за ст. 52(2). Нарешті, відповідна правова характеристика повинна стосуватися саме того конкретного об’єкта, проти якого фактично буде спрямований напад.

Індивідуалізація цілі як наступний елемент перевірки набуває особливого значення при застосуванні летальних автономних систем озброєння. Встановлення того, що певна категорія об’єктів може становити воєнні об’єкти, ще не є перевіркою конкретного об’єкта нападу. Наприклад, рішення про те, що система може атакувати танки противника у визначеному районі, встановлює допустиму категорію цілей, але

не вирішує питання про те, чи є конкретний об'єкт, який система виявить після активації, саме танком противника і чи не користується він захистом за міжнародним гуманітарним правом. Саме на цьому етапі автономна система може виконувати функцію, яка в традиційній моделі перевірки здійснювалася людиною.

Тому для цілей ст. 57(2)(a)(i) необхідно розрізняти правове визначення допустимої категорії цілей та фактичне встановлення належності конкретного об'єкта до цієї категорії. Перше залишається нормативним судженням, яке має бути зроблене відповідно до міжнародного гуманітарного права. Друге може залежати від сенсорів, алгоритмів класифікації та інших технічних функцій автономної системи. Однак передача системі фактичної функції ідентифікації не змінює правового стандарту, якому має відповідати результат такої ідентифікації.

Звідси випливає важливий наслідок для автономної зброї. Перевірка не може вважатися виконаною лише тому, що система технічно сформувала результат щодо цілі або віднесла об'єкт до певного класу з визначеним показником *впевненості*. Алгоритмічна класифікація є лише фактичним елементом процесу перевірки. Для виконання ст. 57(2)(a)(i) необхідно, щоб на її основі разом з іншою практично доступною інформацією існували достатні підстави для висновку, що конкретний об'єкт, який буде атакований, відповідає правовим критеріям допустимої цілі.

Отже, обов'язок "пересвідчитися" можна розглядати як комплексний процес, що охоплює щонайменше чотири взаємопов'язані компоненти: отримання релевантної інформації, оцінку її надійності, правову кваліфікацію та індивідуалізацію конкретної цілі.

Тут вбачається за доцільне зробити центральним розмежування між належністю процесу перевірки (*everything feasible*) й достатністю його результату (*verify*) і не вводити "*reasonable certainty*" як нібито встановлений самим Протоколом стандарт – це якраз треба проблематизувати.

1.4. Достатність результату перевірки

Виконання всіх практично можливих заходів ще не дає повної відповіді на питання, за яких умов ціль може вважатися належно перевіреною. Ст. 57(2)(a)(i) поєднує два взаємопов'язані, але відмінні елементи: вимогу зробити "все практично можливе", яка характеризує належність процесу перевірки, та вимогу "пересвідчитися", що об'єкт нападу є воєнним об'єктом, яка стосується результату цього процесу. Отже, необхідно розрізняти обсяг зусиль, яких вимагає право, і достатність фактичних підстав для висновку про правомірність конкретної цілі.

Додатковий протокол I не встановлює кількісного порогу ймовірності, після досягнення якого об'єкт автоматично вважається перевіреним. Формула *перевірки* також не означає вимоги абсолютної впевненості: рішення про напад за своєю природою приймаються в умовах неповної інформації, обмеженого часу та невизначеності. Водночас сама вимога перевірки була б позбавлена самостійного нормативного значення, якби виконання доступних процедур автоматично дозволяло здійснити напад

незалежно від якості отриманого результату. Коментар МКЧХ у цьому зв'язку наголошує на необхідності серйозної перевірки точності інформації та отримання додаткових відомостей за наявності сумнівів, наскільки це практично можливо (*Sandoz et al.*, 1987, *para.* 2195).

Тому достатність перевірки доцільно оцінювати не через універсальний числовий поріг, а через якість фактичної основи рішення. Значення мають, зокрема, релевантність і специфічність інформації щодо конкретної цілі, надійність її джерел, узгодженість відомостей із різних джерел, актуальність інформації на момент прийняття рішення та характер невизначеності, яка зберігається після здійснення практично можливих заходів. Військові настанови підтверджують значення саме таких факторів: американський *Department of Defense Law of War Manual* відносить до заходів перевірки оцінювання точності та надійності інформації, на якій ґрунтується висновок про статус потенційної цілі (*U.S. Department of Defense*, 2023, § 5.5.3), а норвезький *Manual i krigens folkerett* пов'язує належність ідентифікації з інформацією, яка була або мала бути доступною, та допускає встановлення вимог щодо кількості й типу джерел або сенсорів, що використовуються для визначення цілі (*Forsvaret*, 2025, *paras.* 2.7–2.8).

Особливе значення має характер невизначеності, яка залишається після перевірки. Не кожна невизначеність має однакові юридичні наслідки. Вона може стосуватися достовірності окремого джерела, точності локалізації, відповідності об'єкта певній фактичній категорії або його юридичного статусу. Крім того, Додатковий протокол I містить спеціальні правила для окремих випадків сумніву. Так, ст. 50(1) встановлює презумпцію цивільного статусу особи у разі сумніву щодо того, чи є вона цивільною, тоді як ст. 52(3) передбачає спеціальну презумпцію щодо об'єктів, які зазвичай призначені для цивільних цілей, якщо існує сумнів щодо їх використання для ефективного сприяння воєнним діям. Тому невизначеність не може оцінюватися виключно як статистичний показник: необхідно також встановити, якого саме факту вона стосується і які правові наслідки МГП пов'язує із сумнівом щодо цього факту.

Це особливо важливо для летальних автономних систем озброєння. Загальна точність системи, встановлена під час тестування, не тотожна надійності її конкретного результату в конкретному операційному середовищі. Технічна впевненість системи та юридична достатність перевірки, таким чином, належать до різних рівнів оцінки.

Для юридичної оцінки результату автономної ідентифікації необхідно враховувати, на яких даних і сенсорах він ґрунтується, за яких умов була встановлена відповідна точність, чи відповідають фактичні умови застосування валідованому операційному середовищу та чи існує інша доступна інформація, яка підтверджує або ставить під сумнів результат системи. Алгоритмічний результат може становити частину фактичної основи перевірки, але його юридична вага залежить від доведеної надійності системи саме для відповідної функції та умов її застосування.

Отже, належно перевіреною може вважатися ціль, щодо якої після здійснення всіх практично можливих заходів існує достатньо надійна, актуальна та специфічна фактична основа для висновку, що конкретний об'єкт є допустимою ціллю відповідно до міжнародного гуманітарного права. Для автономних систем це означає, що показники точності мають значення лише як складові загальної оцінки надійності фактичної основи рішення, а не як самостійний юридичний критерій виконання обов'язку перевірки.

2. Застосування обов'язку перевірки при використанні ЛАСО

Стандарт ст. 57(2)(a)(i) не змінюється залежно від технології, яка використовується для здійснення нападу. Особливість ЛАСО полягає в тому, що рішення людини про застосування системи може передувати визначенню конкретного об'єкта нападу: людина встановлює завдання та параметри застосування, тоді як після активації система самостійно виявляє, ідентифікує та індивідуалізує конкретну ціль. Таким чином, особа, на яку покладено обов'язок перевірки, може не мати можливості безпосередньо перевірити саме той об'єкт, який згодом буде обраний системою (*Sari*, 2026).

Із цього, однак, не випливає, що ст. 57(2)(a)(i) вимагає людської перевірки кожної конкретної цілі безпосередньо перед її ураженням. Норма встановлює стандарт перевірки, але не визначає технологічний спосіб її здійснення. Тому центральним стає питання, за яких умов особа, яка планує напад або приймає рішення про його здійснення, може обґрунтовано покладатися на автономну ідентифікацію цілі як складову виконання власного обов'язку перевірки.

Насамперед таке покладання передбачає встановлену надійність системи у виконанні конкретної функції. Юридично значущими є не загальні твердження про "точність" ЛАСО, а результати її тестування та валідації щодо відповідної категорії цілей, показники помилкової класифікації, зокрема хибні позитивні, характеристики сенсорів та відомі типи помилок. Це відповідає загальній логіці ст. 57: якщо перевірка передбачає оцінювання точності та надійності інформації, на якій ґрунтується визначення цілі, використання алгоритмічної системи не усуває цієї вимоги (*U.S. Department of Defense*, 2023, § 5.5.3).

Надійність системи має оцінюватися з урахуванням конкретного середовища її застосування. Результати тестування, отримані за певних умов, не можуть автоматично переноситися на інші умови, здатні впливати на роботу сенсорів та алгоритмів. Тому значення мають визначені межі функціонування системи та відповідність фактичних умов операції умовам, у яких її здатність правильно ідентифікувати цілі була валідована. Аналогічно має оцінюватися інформаційна основа автономної ідентифікації. Норвезький військовий посібник 2025 р., зокрема, допускає встановлення вимог щодо кількості та типу джерел інформації або сенсорів, необхідних для ідентифікації цілі (*Forsvaret*, 2025, *paras.* 2.7–2.8).

Нарешті, відповідна інформація повинна бути доступною особі, яка приймає рішення про застосування ЛАСО. Саме тут виникає зв'язок між розробленням системи та виконанням ст. 57(2)(a)(i). Розробник не стає через це адресатом обов'язку перевірки, однак сформовані під час розроблення, тестування та валідації дані про точність, помилки, сенсорні можливості та межі застосування системи можуть бути необхідними для того, щоб військовий міг оцінити допустимість покладання на її автономну ідентифікацію.

Отже, застосування ЛАСО переносить центр перевірки з безпосередньої людської оцінки кожної конкретної цілі на оцінку обґрунтованості покладання на автономний процес її визначення. Таке покладання може відповідати ст. 57(2)(a)(i), якщо здатність системи правильно визначати відповідні цілі належно валідована, система застосовується в межах умов, для яких встановлена її надійність, використовує достатню інформаційну основу, її відомі помилки та обмеження враховані, а особа, яка приймає рішення про застосування, має необхідну інформацію для оцінки цих факторів.

3. Правовий тест виконання обов'язку перевірки при застосуванні ЛАСО

Проведений аналіз дозволяє запропонувати правовий тест для оцінки виконання обов'язку перевірки при застосуванні ЛАСО. Його вихідною передумовою є те, що автономне визначення конкретної цілі саме по собі не суперечить ст. 57(2)(a)(i), однак не звільняє особу, яка планує напад або приймає рішення про його здійснення, від обов'язку зробити все практично можливе, щоб пересвідчитися у правомірності об'єкта нападу. Якщо конкретна ціль визначається системою після її активації, предметом цієї оцінки стає обґрунтованість покладання на здатність системи здійснити таку перевірку.

Таке покладання може вважатися обґрунтованим за сукупності кількох умов. По-перше, здатність системи виконувати конкретну функцію виявлення, ідентифікації та індивідуалізації відповідної категорії цілей має бути попередньо протестована та валідована. Відомими мають бути показники її точності, характер і частота помилкових результатів та істотні обмеження. По-друге, фактичні умови застосування повинні відповідати умовам, у яких встановлена надійність системи; вихід за межі валідованого операційного середовища потребує додаткової перевірки або обмеження автономного застосування. По-третє, система повинна отримувати інформацію, достатню за кількістю, якістю та актуальністю для виконання відповідної функції, з урахуванням можливостей її сенсорів та інших доступних джерел. По-четверте, відома невизначеність, систематичні помилки повинні враховуватися при визначенні допустимих умов застосування системи.

Нарешті, інформація про ці характеристики та обмеження має бути доступною у зрозумілій формі особі, яка приймає рішення про застосування ЛАСО, оскільки без неї неможливо оцінити обґрунтованість покладання на автономну ідентифікацію.

Жодна із зазначених умов окремо не є достатньою. Висока точність під час тестування не компенсує застосування системи поза валідованими умовами; відповідність операційного середовища не усуває значення ненадійних сенсорних даних; а високий *показник впевненості системи* щодо конкретного об'єкта не компенсує відомої високої частоти хибнопозитивної класифікації. Тому виконання ст. 57(2)(a)(i) має оцінюватися на основі сукупності доступної інформації та з позиції особи, яка приймала рішення на відповідний момент, а не з огляду на результат, встановлений *ex post*.

Запропонований тест можна сформулювати так: застосування ЛАСО, яка автономно визначає конкретний об'єкт нападу, відповідає обов'язку перевірки за ст. 57(2)(a)(i), якщо особа, яка планує напад або приймає рішення про його здійснення, на підставі практично доступної їй інформації має обґрунтовані підстави покладатися на здатність системи правильно ідентифікувати та індивідуалізувати допустиму ціль у конкретних умовах її застосування, а залишкова невизначеність не створює сумніву, з яким міжнародне гуманітарне право пов'язує обов'язок утриматися від відповідної кваліфікації цілі.

Висновки

Ст. 57(2)(a)(i) Додаткового протоколу I залишається застосовною до нападів із використанням летальних автономних систем озброєння без зміни самого нормативного стандарту. Автономність змінює не зміст обов'язку перевірки, а спосіб його виконання: рішення людини про застосування системи може передувати виявленню та індивідуалізації конкретного об'єкта нападу, які надалі здійснюються автономно.

Обов'язок перевірки залишається за особою, яка планує напад або приймає рішення про його здійснення. Розроблення, навчання чи тестування ЛАСО саме по собі не робить розробника адресатом ст. 57(2)(a)(i). Водночас інформація, сформована на етапах розроблення, тестування та валідації системи, набуває юридичного значення, оскільки може бути необхідною військовому для оцінки можливості покладатися на автономне визначення цілі.

Отже, застосування ЛАСО може відповідати ст. 57(2)(a)(i), якщо особа, відповідальна за напад, після здійснення всіх практично можливих заходів має достатню фактичну основу для обґрунтованого покладання на здатність системи правильно ідентифікувати та індивідуалізувати допустиму ціль у конкретних умовах її застосування. Центральним критерієм правової оцінки стає не сам факт автономності системи, а обґрунтованість покладання на автономний процес визначення цілі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

Breeze, E. J. (2024). Duty to act on knowledge: Precautions, intelligence and the law of armed conflict. *Journal of Conflict and Security Law, 29*(3), 311–329. https://doi.org/10.1093/jcsl/krae015

Quéguiner, J.-F. (2006). Precautions under the law governing the conduct of hostilities. *International Review of the Red Cross, 88*(864), 793–821. https://doi.org/10.1017/S1816383107000872

Wolf, R. (2025). Applying precautions in target verification with AI decision support systems. *Israel Law Review, 58*(2–3), 282–305. https://doi.org/10.1017/S0021223725100071

Voss, L. (2025). The overlooked importance of intelligence analysis in IHL. *International Review of the Red Cross, 107*(928), 287–310. https://doi.org/10.1017/S1816383124000584

Sari, A., & Evans, G. (2026). The military use of AI and the law of armed conflict: What role for government and industry? *Defence Studies*. Advance online publication. https://doi.org/10.1080/14702436.2026.2686609

International Committee of the Red Cross. (2026). *Autonomous weapon systems and international humanitarian law* [Position paper]. https://www.icrc.org/sites/default/files/2026-03/4896_002_Autonomous_Weapons_Systems_-_IHL-ICRC.pdf

Sandoz, Y., Swinarski, C., & Zimmermann, B. (Eds.). (1987). *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*. Martinus Nijhoff Publishers & International Committee of the Red Cross.

McFarland, T. (2022). Minimum levels of human intervention in autonomous attacks. *Journal of Conflict and Security Law, 27*(3), 387–409. https://doi.org/10.1093/jcsl/krac021

Sari, A. (2026). *Target selection by autonomous weapons systems: What does the duty of target verification require?* ECIL Working Paper 2026/2. Exeter Centre for International Law, University of Exeter.

Forsvaret. (2025). *Manual i krigens folkerett*. Forsvaret.

U.S. Department of Defense. (2023). *Department of Defense law of war manual* (Updated July 2023). Office of General Counsel, Department of Defense.

Dill, J. (2019). Do attackers have a legal duty of care? Limits to the 'individualization of war'. *International Theory, 11*(1), 1–25. https://doi.org/10.1017/S1752971918000222

Woodcock, T. K. (2026, July 17). AI-enabled targeting and the structural strain on international humanitarian law. *Opinio Juris*. http://opiniojuris.org/2026/07/17/ai-enabled-targeting-and-the-structural-strain-on-international-humanitarian-law/

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Невара, Л., Гончарова, Ю., & Мельниченко, Н. (2026). Обов'язок перевірки цілі при застосуванні автономної зброї. *Ius Modernum, 3*(144), 36–49. https://doi.org/10.31617/3.2026(144)12

Надійшла до редакції 15.06.2026.
Отримано після доопрацювання 28.06.2026.
Прийнято до друку 21.07.2026.
Публікація онлайн 16.09.2026.